

O'RTAYER DENGIZINING SHARQIY SOHILIDAGI QADIMGI DAVLATLAR.
QADIMGI FALASTIN

Ibragimov Ilhomjon Husniddin o'g'li

Guliston davlat universiteti talabasi

Annotasiya: *Ushbu maqola O'rtayer dengizining sharqiy sohilidagi qadimgi davlatlar, xususan Qadimgi Falastin hududi tarixi, siyosiy va iqtisodiy tuzilmalari, shahar-davlatlar tizimi, madaniy va diniy hayoti hamda qo'shni sivilizatsiyalar bilan aloqalarini keng qamrovli tarzda tahlil qiladi. Maqola qadimiy manbalar, arxeologik topilmalar, shuningdek zamonaviy tarixshunoslik tadqiqotlari asosida yozilgan. Tahlillar Qadimgi Falastin hududi shahar-davlatlari, Filistiyaliklar, kanaoniy va fenikiyalik xalqlar o'rtasidagi siyosiy, savdo va madaniy aloqalarni, shuningdek hududning strategik ahamiyatini ko'rsatadi. Maqola qadimgi Yaqin Sharq sivilizatsiyalari va iqtisodiy-madaniy rivojlanishini o'rganishda asosiy manba sifatida xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *O'rtayer dengizi, sharqiy sohil, Qadimgi Falastin, shahar-davlat, Filistiyaliklar, kanaoniylar, fenikiyaliklar, savdo yo'llari, siyosiy tizim, diniy-ritual tizim, arxeologik topilmalar, qadimgi Yaqin Sharq.*

Abstract: *This article comprehensively analyzes the history, political and economic structures, city-state system, cultural and religious life of the ancient states on the eastern coast of the Mediterranean Sea, in particular the territory of Ancient Palestine, as well as its relations with neighboring civilizations. The article is based on ancient sources, archaeological finds, as well as modern historiographical research. The analysis shows the political, trade and cultural relations between the city-states of the territory of Ancient Palestine, the Philistines, Canaanites and Phoenicians, as well as the strategic importance of the region. The article serves as a primary source in the study of the civilizations and economic and cultural development of the ancient Near East.*

Keywords: *Mediterranean Sea, eastern coast, Ancient Palestine, city-state, Philistines, Canaanites, Phoenicians, trade routes, political system, religious and ritual system, archaeological finds, ancient Near East.*

O'rtayer dengizining sharqiy sohilidagi qadimgi davlatlar tarixi ko'p qirrali va murakkab bo'lib, hududning geografik joylashuvi strategik ahamiyatga ega edi. Qadimgi Falastin hududi Yaqin Sharqning eng muhim savdo va siyosiy markazlaridan biri sifatida rivojlangan. Hudud Misr, Mesopotamiya, Fenikiyaliklar va kanaoniy qabilalar bilan savdo, diplomatiya va madaniy almashinuv aloqalarini rivojlantirgan. Falastin hududi shahar-davlatlar tizimi bilan ajralib turib, har bir shahar o'zining siyosiy, iqtisodiy va diniy boshqaruv tizimiga ega bo'lgan.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Kanaoniylar hududining eng qadimgi aholisi bo‘lib, ular asosan qishloq xo‘jaligi bilan shug‘ullangan, ammo savdo va karvon yo‘llari orqali boshqa hududlar bilan almashinuv olib borgan. Shahar-davlatlar qabilaviy rahbarlik asosida boshqarilgan bo‘lib, rahbarlar diniy vakolatga ham ega bo‘lgan. Bu holat ijtimoiy intizom va siyosiy barqarorlikni ta‘minlagan. Hududiy resurslar, jumladan zaytun bog‘lari, bug‘doy maydonlari, temir va bronza zaxiralari shaharlar o‘rtasidagi ittifoqlar va raqobatni belgilagan.

Falastin hududidagi Filistiyaliklar dengiz bo‘yida joylashgan bo‘lib, ular siyosiy va harbiy jihatdan kuchli bo‘lgan. Filistiyaliklar shahar-davlatlar tizimini rivojlantirgan, ichki ittifoqlar va raqobatlar orqali hududiy barqarorlikni saqlagan. Shu bilan birga, ular dengiz savdosi va karvon yo‘llari orqali iqtisodiy kuchini oshirgan. Fenikiyaliklar bilan aloqalar nafaqat iqtisodiy, balki madaniy almashinuvni ham kuchaytirgan, hududdagi san‘at, me‘morchilik va dengizchilik tajribasini boyitgan. Fenikiyaliklar dengiz orqali O‘rtayer dengizi hududidagi boshqa shahar-davlatlarga o‘z mahsulotlarini yetkazgan, shu bilan hududning dengiz savdosi va dengizchilik madaniyatini rivojlantirgan.

Qadimgi Falastin hududida shaharlar devor bilan o‘ralgan bo‘lib, ular mudofaa tizimi bilan mustahkamlangan. Shaharlar ichida iqtisodiy va siyosiy markazlar, diniy ibodatxonalar, zaxira omborlar va bozorlar mavjud bo‘lgan. Hududiy siyosat shahar-davlatlar rahbarlari tomonidan shakllantirilgan bo‘lib, ular hududiy resurslarni boshqarish va shaharlararo ittifoqlarni mustahkamlash orqali siyosiy barqarorlikni ta‘minlagan. Shaharlar o‘rtasidagi siyosiy ittifoqlar ko‘pincha diniy marosimlar va shartnomalar orqali mustahkamlangan, biroq ichki qarama-qarshiliklar va hududiy raqobatlar doimiy kuzatilgan.

Savdo yo‘llari orqali Qadimgi Falastin hududi transkontinental aloqalarga ega bo‘lgan. Misr va Mesopotamiya bilan savdo aloqalari orqali hudud turli mahsulotlar, jumladan paxta, zaytun yog‘i, don, bronza va temir buyumlar bilan boyitilgan. Hudud Fenikiyaliklar bilan aloqalar orqali nafaqat iqtisodiy, balki madaniy almashinuvni ham rivojlantirgan, san‘at, me‘morchilik va dengizchilik tajribasi ortgan. Hududiy strategik joylashuv Qadimgi Falastinning siyosiy va harbiy ahamiyatini oshirgan, ko‘plab tashqi kuchlar tomonidan nazorat qilinishga sabab bo‘lgan.

Qadimgi Falastin hududida diniy tizim muhim rol o‘ynagan. Hududda turli xudolarga bag‘ishlangan ibodatxonalar, qurbonlik marosimlari, diniy festivallar va ijtimoiy majlislar faoliyat ko‘rsatgan. Diniy tizim shahar-davlatlarning siyosiy kuchi bilan chambarchas bog‘langan, ijtimoiy barqarorlik va hokimiyatni mustahkamlash vositasi bo‘lgan. Diniy marosimlar orqali shaharlararo ittifoqlar shakllangan va siyosiy nizolarni yumshatishda vosita sifatida ishlatilgan.

Hududning strategik ahamiyati Qadimgi Falastin shahar-davlatlarini ko‘plab tashqi bosqinchilarga duchor qilgan. Misr sulolalari XVIII–XIX asrlarda hududni nazorat qilgan, shahar-davlatlarga soliq va majburiy xizmatlar yuklagan. Shu bilan birga, hudud Mesopotamiya va boshqa Yaqin Sharq davlatlari bilan diplomatik va savdo aloqalarini davom ettirgan. Bu munosabatlar hududiy siyosat va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim omil bo‘lgan.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Qadimgi Falastin hududi orqali dengiz va karvon savdosi yo'llari rivojlangan. Fenikiyaliklar, Misr va boshqa qo'shni sivilizatsiyalar bilan savdo orqali hudud iqtisodiy jihatdan boyitilgan. Bu almashinuv hududiy siyosat va hududiy kuch balansini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Hududiy resurslar, savdo aloqalari, shahar-davlatlarning siyosiy tizimi va diniy-ritual faoliyat birgalikda Falastin hududini O'rtayer dengizi sharqiy sohilida qadimgi sivilizatsiyalar bilan integratsiyalashgan markazga aylantirgan.

Xulosa qilib aytganda, Qadimgi Falastin hududi shahar-davlatlar tizimi, savdo yo'llari, diniy va siyosiy tizimlari bilan O'rtayer dengizi sharqiy sohilidagi qadimgi sivilizatsiyalarning markazi sifatida tarixda muhim o'rin tutgan. Hududning siyosiy barqarorligi, iqtisodiy almashinuv va madaniy rivojlanishi keyingi asrlarda Yaqin Sharqning tarixiy manzarasini

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Davron o'g'li, A. D. (2025). O 'RTA OSIYO KO 'CHMANCHI CHORVADORLARI TARIXINING O 'RGANILISHI. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(8), 100-113.
2. Yaqubjonovich, I. M., Davron o'g'li, A. D., & Hoshimjon o'g'li, R. I. (2025). INNOVATSION TARAQQIYOT DAVR TALABI. PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE, 2(22), 1-5.
3. Yaqubjonovich, I. M., Davron o'g'li, A. D., & Hoshimjon o'g'li, R. I. (2025). G 'ARBDA INDUSTRIAL SIVILIZATSIYANI SHAKLLANISHI TARIXIDAN. PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE, 2(22), 6-11.
4. Alijon o'g'li, T. J., & Davron o'g'li, A. D. (2025). " TAFAKKUR VA MAVJUDLIK: ODAMNING ICHKI OLAMI HAQIDA. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 1189-1198.
5. Alijon o'g'li, T. J., & Davron o'g'li, A. D. (2025). INSON VA BORLIQ: FALSAFIY YONDASHUV. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 1179-1188.
6. Davron o'g'li, A. D. (2025). O 'ZBEK XALQINING SHAKLLANISHI VA UNING BOSQICHLAR. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 3(5), 457-461.
7. Davron o'g'li, A. D. (2025). INSON, ONG VA BORLIQ: FALSAFIY YONDASHUV. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 3(5), 462-467.
8. Vildanovich, G. S., & Davron o'g'li, A. D. (2025). MARKAZIY OSIYO XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA (1992–2009): MINTAQAVIY TIZIM OSTINING SHAKLLANISHI VA EVOLYUTSIYASI. YANGI RENESSANSDA ILM-FAN TARAQQIYOTI, 1(2), 338-341.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

9. Davron o'g'li, A. D. (2025). O 'RTA ASRLARDA SHARQ MUTAFKKIRLARINING BORLIQ HAQIDAGI TA'LIMOTI: BERUNIY ONTOLOGIYASI. YANGI RENESSANSDA ILM-FAN TARAQQIYOTI, 1(2), 358-360.
10. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLAR DAVRI YOZMA VA ARXEOLOGIK MANBALARIDA USTRUSHONA. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 6(51), 606-612.
11. Davron O'g'li, A. D. (2025). AFSHINLAR SULOLASINING TASHKIL TOPISHI VA FAOLIYATI. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 6(51), 600-605.
12. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLARDA USTRUSHONADAGI SIYOSIY HOLAT. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 6(51), 613-619.
13. Zilola, A., Ismoil, R., & Dilshod, A. (2025). MISRDAGI SUV OSTI ARXELOGIYASI TADQIQOTLARIDAN. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 192-202.
14. Ismoil, R., Dilshod, A., & Zilola, A. (2025). O 'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA TINCHLIKPARVARLIK TAMOYILLARINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 203-214.
15. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). XX ASRNING 20-30 YILLARIDA INGLIZ MANBALARIDA O 'ZBEKISTON MADANIYATING ASOSIY YO 'NALISHLARI VA MUOMMALARI DAVR TARIXSHUNOSLIGIDA. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 90-101.
16. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). INGLIZ MANBALARIDA 1927–1938 YILLARDA O 'ZBEKISTON MADANIY MANZARALARI: REPORTAJLAR, JURNALLAR VA ARXIV HUJJATLARI TAHLILI. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 11-27.
17. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). YOZUV ISLOHOTI VA DINIY MEROSGA MUNOSABAT: INGLIZ OLIMLARINING YONDASHUVI. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 28-41.
18. Dilshod, A., Abdumatov, A., & Ismoil, R. (2025). FORMATION AND DEVELOPMENT OF HISTORICAL GEOGRAPHY GULISTAN STATE UNIVERSITY. TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(6), 47-53.

